

A SAFE HAVEN

Onderzoek PAO-ambassade (2020-2021)

Life as an undocumented person in the Netherlands is very hard. The government deprives you of all social services. You have no permission to have a bank account, no insurance, no shelter and no work. It is as if the Dutch government says you must die and you are not a human being. The simplest things like going to a restaurant is a challenge because you are not given a QR code for the vaccine. In this situation, you find yourself rejected and cursed. When you live in this situation for years, you gradually accept the fact that you are not even a second-class citizen, and you are just an illegal immigrant that the Dutch government is doing its best to make commit suicide.

Absolute darkness

Wait I see a light from afar

A black man who seems to be one with the night

Shouts with a lantern

I run towards him

He is an ASKV personnel

He gives me a lantern and invites me to a gathering of lanterns

He encourages me to tell my story to the people of the daylight

Gradually I became so engrossed in storytelling that I forgot that I live at night

I am no longer afraid of the darkness of the night

I now have a lantern and I am looking for the others lost in the night

I ask God to empower my only supporters

So that more people can be saved from despair and darkness

WRITTEN BY AMIR

PAO ambassador, storyteller and human rights activist

Foto van 'Home is a story you can carry on your back' door ASKV
installatie 'Court for Intergenerational Climate Crimes' in Framer Framed (2021)
© Betül Ellialtıoglu / Framer Framed

INHOUDSOPGAVE

FOREWORD	3
INHOUDSOPGAVE	5
SUMMARY AND BEST PRACTICES	6
PAO-AMBASSADE	8
LEVEN ZONDER VERBLIJFSVERGUNNING	8
BELANG VAN PARTICIPATIE	9
OPRICHTING PAO-AMBASSADE	9
ACTIVITEITEN EN SAMENWERKING	12
Cursussen in zelfregie	12
Workshops en activiteiten	13
Evenementen	13
Doorlopende trajecten	13
Zelforganisatie en externe doorverwijzingen	14
Samenwerkingsverbanden PAO	15
RESULTATEN	16
WIE ZIJN DE DEELNEMERS?	16
WINSTEN VAN DE PAO-AMBASSADE	19
IMPACT PAO-AMBASSADE OP ZELFREGIE	21
Eigenaarschap	21
Zelf beslissen	24
Motivatie	24
Sociale contacten	25
BEST PRACTICES VAN PAO-AMBASSADE	26
Rehumanisering	26
PAO-ambassade als startpunt	29
Initiatief nog in de startblokken	29
Veel onduidelijkheid	31
Gebrek aan 'echt' perspectief blijft wringen	31
CONCLUSIES	34
VERANTWOORDING	36
ACKNOWLEDGEMENTS	41

SUMMARY AND BEST PRACTICES

THIS PUBLICATION IS A LOOK INTO THE PAO-EMBASSY. PAO, *Project Activiteiten Ogedocumenteerden* in Dutch, is an ASKV initiative for undocumented people in and around Amsterdam. Undocumented people in the Netherlands do not have access to official education, work or voluntary service, among a host of other restrictions. To combat the despair this situation causes and to offer a meaningful way to participate in society, PAO was founded in 2016. The project is focused on offering educational activities and vocational training to this group of people.

In 2018, an impact study of the initiative was carried out. One of its most important findings was that, despite offering participants some relief of stress and headspace to think about future plans, the effects of participating in the activities were only short-lived. This lack of sustainable impact inspired the founding of the PAO-embassy in 2020: a physical and mobile location for and by undocumented people. With the aim to extend the positive effects of PAO educational activities, the embassy facilitates contact between undocumented people and fellow Amsterdammers, promotes undocumented people's visibility in the city, and offers follow-up trajectories to the vocational training.

In the fall of 2021, another impact study was carried out to map whether the embassy actually makes a lasting improvement in the participants' lives. The key points of interest were finding out whether people experience a profound change in their sense of self-direction, and pinpointing best practices and points of improvement for the organisation. By means of participatory

observation, in-depth interviews and focus groups with approximately 50 participants, staff members and volunteers, this qualitative study brought to the surface the following findings.

- **PAO-embassy activities positively affect participants' sense of self-direction.** People experience an elevated sense of ownership of their living situation, and ownership of the embassy. They indicate wanting to contribute and set up projects of their own. Community members find themselves increasingly equipped and confident enough to make executive decisions about their daily lives and futures. They are more motivated in life, and the social contact during activities provides some distraction from the stressful situation of undocumented life.
- **Activities organised at the embassy provide participants with a much-needed sense of 'rehumanisation'.** Community members describe a longer-term experience of finding back a piece of identity that is easily lost when living

'Community members describe a longer-term experience of finding back a piece of identity that is easily lost when living as an undocumented person.'

as an undocumented person. Partaking in activities and being welcomed so warmly at the embassy helps people find their way back to themselves in a world that constantly feels like it has cast them out.

- **The PAO-embassy is regularly viewed as a starting point from where participants branch out into wider society.** Multiple participants point to embassy activities as the place where they found a sense of home and normalcy for the first time in a long time. From there, they are introduced to other organisations that welcome them. This creates a prolonged sense of meaning, especially if it leads to participating in recurring weekly activities outside of ASKV to look forward to.
- **The embassy is waiting in the wings to truly take off.** Shortly after the embassy's inception, the covid-19 pandemic started wreaking havoc around the world. This strongly affected one of the initiative's main functions: meeting new people. As a result, multiple people indicate that either they haven't really learned about the embassy as an entity yet, or they

highly appreciate the initiative and vision and are still waiting for the project to *actually* be rolled out.

- **The PAO-embassy would benefit from more strategic planning.** Several people share that the amount of activities at ASKV and similar organisations is so high, it sometimes causes confusion. This combined with the fact that a small number of staff coordinate almost everything related to the courses, makes participants feel like more impact could be made by offering fewer activities with a more focused approach.
- **For multiple participants, lack of 'true' perspective is still causing feelings of despair.** Most people express a desire to move on to an actual job or educational programme after an embassy activity ends. The feeling of not being allowed to take up such space in society and the lack of resources to progress in this way decreases motivation for some.

PAO-AMBASSADE

Voor ongedocumenteerde vluchtelingen die niet terug kunnen of durven keren bestaan in Nederland nauwelijks voorzieningen. ASKV verleent al meer dan dertig jaar juridische en maatschappelijke bijstand aan mensen die ongedocumenteerd zijn. Ook verleent de organisatie medische ondersteuning aan ongedocumenteerden met ernstige psychische en/of somatische klachten. Door publiekscampagnes en beleidsbeïnvloeding hoopt ASKV de positie van ongedocumenteerden structureel te verbeteren.

LEVEN ZONDER VERBLIJFSVERGUNNING

Mensen zonder verblijfsvergunning leven in de marge van de Nederlandse samenleving. Ze hebben geen recht op opvang, mogen niet werken of naar school. Zelfs de meest basale rechten zoals toegang tot medische zorg of juridische ondersteuning zijn voor hen moeilijk bereikbaar. Ondertussen leven ze in voortdurende angst om staande te worden gehouden. Bij ASKV kloppen vooral ongedocumenteerden met een asielverleden aan. Dat betekent dat ze al een asielprocedure bij de IND hebben doorlopen, maar dat deze om uiteenlopende redenen is afgewezen.

Het is nauwelijks te achterhalen hoeveel ongedocumenteerde mensen in Nederland leven. Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum rapporteert schattingen die variëren tussen de 18.000 en 48.000 mensen. Op lokaal niveau is het eveneens lastig om het aantal mensen zonder verblijfsvergunning vast te stellen. De meest recente schatting van het aantal ongedocumenteerde Amsterdammers komt uit het rapport Onzichtbaar (2021) van de

Ombudsman Metropool Amsterdam. In dit rapport wordt ervan uitgegaan dat er tussen de 10.000 en 30.000 ongedocumenteerden in Amsterdam wonen. De meesten van hen komen niet in aanraking met autoriteiten of hulporganisaties. Zij werken in de informele sector en leiden daardoor een relatief zelfstandig bestaan.

Sinds 2019 neemt de gemeente Amsterdam deel aan de pilot Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen (LVV). Het doel van deze pilot is om bestendige oplossingen te vinden voor mensen die ongedocumenteerd zijn. De mogelijkheden zijn nu een verblijfsvergunning, doormigratie of terugkeer naar het land van herkomst. In Amsterdam zijn doorlopend 360 opvang- en begeleidingsplekken beschikbaar.

Deelnemers aan de LVV-pilot krijgen niet alleen opvang, maar ook juridische en maatschappelijke begeleiding. Als onderdeel van de pilot kunnen ze deelnemen aan activiteiten en cursussen, bijvoorbeeld bij PAO-ASKV. De tussenevaluatie van de LVV-pilot (2021) toont aan dat deelname aan activiteiten leidt tot een beter welbevinden. In hoeverre participatie ook het vinden van

'De praktijkleertrajecten geven een eerste basis voor zelfontplooiing, waarna zij de geleerde vaardigheden bij de PAO-ambassade in praktijk kunnen brengen.'

een bestendige oplossing vergemakkelijkt, is moeilijk te bepalen.

BELANG VAN PARTICIPATIE

ASKV vindt dat iedereen recht heeft op een volwaardig leven met mogelijkheden tot zelfontplooiing, ook als je (nog) geen verblijfsvergunning hebt. In Nederland hebben ongedocumenteerden nauwelijks rechten. Zelfs de toegang tot de arbeidsmarkt, vrijwilligerswerk en onderwijs wordt hen ontnegd.

ASKV ziet dat het wachten en niets doen dikwijls tot depressies leiden. De onzekerheid van het ongedocumenteerde bestaan en de herinneringen aan trauma's maken mensen met een vluchtverleden vaak angstig en gestrest. De organisatie heeft daarom in 2016 het Project Activiteiten Ongedocumenteerden (PAO) opgericht. Met dit initiatief willen we tegemoetkomen aan de breed gedragen behoefte van ongedocumenteerden aan onderwijs en (vrijwilligers)werk.

In de eerste vier jaar van het project lag de nadruk op een afgebakend cursusaanbod, met praktijkleertrajecten zoals kleding maken, kappersvaardigheden, fietsen maken, ICT en meubel maken. Daarnaast konden zij deelnemen aan cursussen toekomstoriëntatie, basisrechten, psychosociale ondersteuning en Nederlandse les.

PAO ziet mensen door het deelnemen aan de activiteiten opbloeien. Ze vinden hun zelfvertrouwen terug en ervaren structuur in een onzeker bestaan.

OPRICHTING PAO-AMBASSADE

In 2018 heeft ASKV, onder leiding van onderzoeksbureau MAD Impact, een impactrapport uitgebracht om in kaart te brengen wat het PAO-cursusaanbod betekent voor ongedocumenteerden. Daaruit bleek dat ze door deelname aan de activiteiten van PAO meer zelfvertrouwen kregen, minder stress ervaarden en beter over de toekomst na konden denken. Helaas bleken deze positieve effecten na afloop van een cursus te stagneren. Door het gebrek aan verdere mogelijkheden in het reguliere onderwijs of (vrijwilligers)werk, is het moeilijk om gemotiveerd te blijven. PAO is een tijdelijke oplossing voor een structureel probleem.

De conclusie van de impactrapportage gaf het startsein voor de PAO-pilot buurtinitiatieven, die in 2019 van start gingen. In deze pilot werden mensen die ongedocumenteerd zijn doorverwezen naar activiteiten in de buurt. Daarnaast besloot ASKV tot de oprichting van de PAO-ambassade. Dat is een fysieke en mobiele locatie waar ongedocumenteerde en gedocumenteerde Amsterdammers samen activiteiten organiseren.

THEORY OF CHANGE

PROJECT ACTIVITEITEN ONGEDOCUMENTEERDEN

IMPACT

Ongedocumenteerde mensen zijn actief, nemen verantwoordelijkheid voor hun leven en hebben meer grip op de toekomst

EFFECTEN

Toegenomen psychisch en lichamelijk welzijn

Beter vermogen tot participatie in maatschappij

Gevoel van zelfregie

Gevoel van veiligheid (safe space)

Meer zingeving & toekomstperspectieven

RESULTATEN

Activering & zinvolle dagbesteding

Professionele vakkennis en vaardigheden

Eigenaarschap over cursussen en activiteiten

Nieuwe contacten in Amsterdam

Stimulans tot nadenken over de toekomst

ACTIVITEITEN

Psychosociale ondersteuning (3-6 weken)

Praktijkleertrajecten (3-6 maanden)

Ambassade-activiteiten & vervolgtrajecten (1-3 maanden)

Koppeling aan buddy & doorverwijzingen (doorlopend)

Cursussen in zelfregie (3-6 weken)

Bij de PAO-ambassade staat zelfregie centraal. In navolging van de definitie van Movisie (2012) verstaan wij onder zelfregie het vermogen van een individu om, binnen de grenzen van het mogelijke, eigenaarschap te houden. De vier speerpunten van zelfregie zijn:

- Eigenaarschap
- Eigen kracht
- Motivatie
- Sociale contacten

De PAO-ambassade heeft als doel om de positieve effecten van het PAO-cursusaanbod te bestendigen. De PAO-ambassade is in de eerste plaats een huiskamer in het Blauwe Huis in Amsterdam-Oost. Deze huiskamer herbergt een keuken, eet- en zitruimte en werkplaats voor kappers. Drie keer per week wordt er gekookt voor bezoekers en deelnemers aan de praktijkleertrajecten. Tegelijkertijd is het een mobiele locatie, die in de vorm van een tijdelijke pop-up ambassade naar opvanglocaties en buurthuizen in Amsterdam reist.

De PAO-ambassade streeft verschillende functies na:

- **ONTMOETINGEN** faciliteren tussen mensen die ongedocumenteerd zijn en buurtbewoners. Deelnemers en Amsterdammers organiseren gezamenlijke activiteiten en evenementen, waar de ongedocumenteerde en gedocumenteerde Amsterdammers elkaar leren kennen. Deze ontmoetingen bieden hen de gelegenheid om hun sociaal en professioneel netwerk uit te breiden.

Deze functie raakt nauw aan het speerpunt sociale contacten van zelfregie.

- **ZICHTBAARHEID** van ongedocumenteerden in Amsterdam vergroten. De PAO-ambassade traint deelnemers om de publieke arena te betreden en hun stem te laten horen. Deze PAO-ambassadeurs geven voorlichting over de basisrechten en leefsituatie van ongedocumenteerden in de stad. Dit doen zij voor zowel ongedocumenteerde als gedocumenteerde Amsterdammers. Door hen zelf aan het woord te laten neemt hun gevoel van eigenaarschap toe, het eerste speerpunt van zelfregie.
- **VERVOLGTRAJECTEN** organiseren. Na de cursussen en praktijkleertrajecten hebben deelnemers de mogelijkheid om specialisatietrajecten te volgen en zelf projecten en evenementen te organiseren bij de PAO-ambassade. Ook verwijzen we deelnemers door naar buurthuizen en andere organisaties in de stad om hun talenten verder te ontwikkelen. Deze functie is gerelateerd aan de kernpunten eigen kracht en motivatie van zelfregie.

Naast de PAO-ambassade blijft het aanbod van praktijkleertrajecten en cursussen een grote rol spelen. De verschillende soorten activiteiten van het PAO-aanbod versterken elkaar (zie Theory of Change).

De praktijkleertrajecten bieden een eerste basis voor zelfontplooiing, waarna zij de geleerde vaardigheden bij de PAO-ambassade

in praktijk kunnen brengen. Andersom geldt dat de aanwezigheid van een PAO-ambassade in opvanglocaties en buurthuizen nieuwe deelnemers aantrekt voor het cursusaanbod van PAO. Met deze circulaire functie tussen de PAO-ambassade en praktijkleertrajecten streven we naar maximale en duurzame impact: *Ongedocumenteerde mensen zijn actief, nemen verantwoordelijkheid voor hun leven en hebben meer grip op de toekomst.*

ACTIVITEITEN EN SAMENWERKING

Sinds de oprichting van de PAO-ambassade aan het einde van 2019 zijn veel nieuwe activiteiten gestart. Ook zijn enkele bestaande activiteiten in een nieuw jasje gestoken.

Het aanbod van de PAO-ambassade bestaat uit verschillende soorten activiteiten. Grofweg kunnen de volgende activiteiten worden onderscheiden: cursussen in zelfregie, workshops, evenementen, doorlopende trajecten en doorverwijzingen.

Cursussen in zelfregie

Evenals de praktijkleertrajecten hebben de cursussen in zelfregie een duidelijk begin en einde. De cursussen geven deelnemers een eerste aanzet om na te denken over hun talenten en ambities. Samen met een docent of trainer stellen zij een individueel plan of project op. Hieraan werken ze zelfstandig verder in de PAO-ambassade.

'De PAO-ambassade organiseert het hele jaar door evenementen om ontmoetingen tussen mensen zonder papieren en buurtbewoners te bevorderen.'

Workshops en activiteiten

De organisatie van workshops en activiteiten verloopt op een dynamische manier. Het thema van de workshops hangt af van de talenten en interesses van de deelnemers. Ook de duur en de vorm van de workshops en activiteiten variëren. Sommige workshops zijn eenmalig, terwijl andere vaker worden georganiseerd. De docent van de workshop is vaak een vrijwilliger of iemand die zelf ongedocumenteerd is.

Evenementen

De PAO-ambassade organiseert het hele jaar door evenementen om ontmoetingen tussen mensen zonder papieren en buurtbewoners te bevorderen. Bij deze evenementen spelen de PAO-ambassadeurs een belangrijke rol. Zij werken mee aan de programmering en treden vaak op.

Zo vindt elk halfjaar – in samenwerking met kunstaterier Framer Framed – een storytellingavond plaats. De avond 'Stories where we are from' is het eindevenement van de storytelling-cursus 'Home is a story you carry on your back'. Samen met de docent en de projectmedewerker zorgen de deelnemers voor het programma van het evenement. Naast dit terugkerende evenement organiseert de PAO-ambassade regelmatig evenementen in samenwerking met vrijwilligers of andere onderdelen van ASKV.

Doorlopende trajecten

De PAO-ambassade organiseert verschillende vervolgetrajecten, waaraan vrijblijvend en doorlopend kan worden deelgenomen. In tegenstelling tot de cursussen en praktijkleertrajecten, kunnen PAO-deelnemers altijd blijven deelnemen aan de doorlopende trajecten. Deze worden hier afzonderlijk toegelicht:

- **AMBASSADEURSTRAJECT.** Deelnemers krijgen lessen in *public speaking* en worden in vier trainingsdagen klaargestoomd voor het ambassadeurschap. Aan het eind van het traject verzorgen de PAO-ambassadeurs voorlichtingen over basisrechten en de positie van ongedocumenteerden in Amsterdam.
- **BUDDYPROJECT.** In het buddyproject worden PAO-deelnemers gekoppeld aan Amsterdammers om samen culturele en sociale activiteiten te ondernemen, zoals koken, sporten of een museum bezoeken.
- **FACILITAIR BEHEER.** In de PAO-ambassade (huiskamer in het Blauwe Huis) wordt gekookt, geluncht en gewerkt. PAO-deelnemers en buurtbewoners zorgen ervoor dat de huiskamer netjes en schoon blijft. In dit doorlopende traject leren deelnemers de ins en outs van locatiemanagement.

RESULTATEN PAO-AMBASSADE 2020-2021

CURSUSSEN IN ZELFREGIE

Art of Justice (videojournalistiek)
Personal Leadership
Plan Your Future
Product Design
Storytelling
Vloggen

94
DEELNEMERS

WORKSHOPS EN ACTIVITEITEN

Basisrechten
Creatieve workshops
Health workshops
Keramiek
Sporten
Taalcafés
Visagie

105
DEELNEMERS

EVENEMENTEN

Creative markets (Product Design)
Verhalenavonden (Storytelling)
Jongerevenement
PAO-Jubileumevenement
Kick-off van ASKV-
Week van de Vluchteling

DOORLOPENDE TRAJECTEN

Ambassadeurstraject
Buddyproject
Facilitair beheer
Koken
Terugkomdagen

109
DEELNEMERS

ZELFORGANISATIE

Assistentie bij cursus
Doorverwijzingen naar
buurtinitiatieven
Workshop gegeven
Evenement georganiseerd

48
DEELNEMERS

EXTERNE DOORVERWIJZINGEN

Foundation Academy
Gered Gereedschap
Huis van de Wijk de Honingraat
Indische Buurt TV (IBTV)
KLABU
MakersUnite
Taalhuis Amsterdam

- **KOKEN.** Deelnemers met passie voor koken kunnen in de huiskamer van de PAO-ambassade terecht. Zij koken daar vaak voor de deelnemers van praktijkleertrajecten en cursussen die in het Blauwe Huis gegeven worden.
- **TERUGKOMDAGEN.** Eens in de maand kunnen oud-deelnemers van cursussen in zelfregie (zoals Plan Your Future en Product Design) werken aan individuele projecten en plannen. Tijdens de terugkomdag bespreken ze met elkaar en met een aanwezige coach wat er nodig is om hun ideeën uit te voeren.

Zelforganisatie en externe doorverwijzingen

Voor, tijdens en na een activiteit inventariseert het projectteam welke interesses en talenten deelnemers hebben. Op basis van deze informatie kijkt het projectteam naar doorgroeimogelijkheden in zelforganisatie.

Met zelforganisatie doelen wij op de mogelijkheden van de groep ongedocumenteerden om eigen activiteiten of cursussen te geven of organiseren. Voorbeelden daarvan zijn het mede-organiseren van een evenement of assisteren bij een cursus van de PAO-ambassade.

Waar mogelijk verwijst de PAO-ambassade deelnemers door naar passende initiatieven in de buurt. De ambassade helpt hen bij het eerste contact, aanmelding en soms ook met benodigde materialen.

Samenwerkingsverbanden PAO

PAO werkt samen met lokale initiatieven en organisaties om de activiteiten en cursussen tot een succes te maken. Samenwerkingsverbanden variëren van het gezamenlijk organiseren van cursussen of evenementen tot het kosteloos gebruik maken van locaties. In de netwerkanalyse hiernaast worden de belangrijkste samenwerkingsverbanden van PAO uitgelicht.

NETWERKANALYSE

PAO 2020-2021

Project Activiteiten Ongedocumenteerden van ASKV/Steunpunt Vluchtelingen werd in 2020 en 2021 mede mogelijk gemaakt door:

- 4 Projectteamleden
- 12 Projectstagiairs
- 26 Docenten
- 8 Assistent-docenten (grotendeels uit doelgroep)
- 39 Buurtvrijwilligers

EVENEMENTEN EN ACTIVITEITEN

Framer Framed
Ru Paré Community
IBTV
Muiderkerk

CURSUSSEN EN PRAKTIJKLEERTRAJECTEN

Buurtwerkplaats West
Calvijn College
BOOST
Gered Gereedschap
Wereldhuis

LOBBY EN KENNISDELING

Landelijke werkgroep Aan de Slag
Clusteroverleg participatie (lokaal) - Regiegroep (RGOA)
Lokale onderwijsinstellingen
Gemeente Amsterdam

WERVING EN AANMELDING

Hulpverlening & medische opvang ASKV
Vluchtelingenwerk -
Team Ongedocumenteerden / Met Opgeheven Hoofd
HVO Querido
Maya Angelou Opvang
Leger des Heils

'PAO werkt samen met lokale initiatieven en organisaties om de activiteiten en cursussen tot een succes te maken.'

RESULTATEN

WIE ZIJN DE DEELNEMERS?

In 2020 en 2021 hebben 236 unieke deelnemers een traject van PAO afgerond. Hieronder vallen alle activiteiten, van praktijkleertrajecten tot ambassade-activiteiten. Deze groep deelnemers is cultureel divers en gemigreerd uit maar liefst 42 verschillende landen. Ruim 36% van de deelnemers komt uit Eritrea of Nigeria.

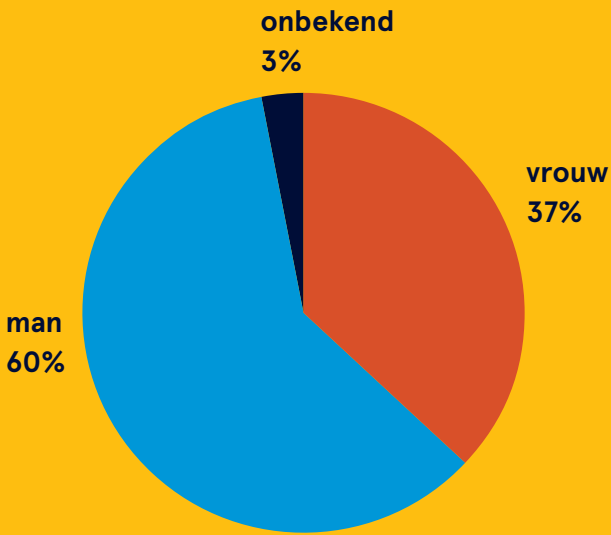
GENDER

De meerderheid van de deelnemers geven aan zich als man te identificeren, tegenover 37% vrouwelijke deelnemers. Van het totaal aantal deelnemers hebben zeven mensen geen gendercategorie aangegeven of herkennen zich niet in het binaire gendermodel.

VERBLIJFPLAATS

De overgrote meerderheid van de PAO-deelnemers had onderdak op het moment dat zij zich voor het eerst aanmeldde bij PAO. Ongeveer twee derde van de deelnemers woonde in een 24-uursopvanglocatie van een ngo of de gemeentelijke opvang. De 24-uursopvang is vaak een tijdelijke regeling, waardoor het mogelijk is dat veel deelnemers uit 2020 en 2021 inmiddels geen vaste verblijfplaats meer hebben of juist doorgestroomd zijn naar rijksopvang of een eigen woning hebben.

GENDER

HERKOMSTLANDEN

- 1 Bangladesh
- 2 Guinee
- 3 Nigeria
- 4 Ghana
- 5 Algerije
- 6 Eritrea
- 7 Syrië
- 8 Liberia
- 9 Soedan
- 10 Ethiopië
- 11 Egypte
- 12 Gambia
- 13 Marokko
- 14 Irak
- 15 Sierra Leone
- 16 Sri Lanka
- 17 Oeganda
- 18 Niger
- 19 Togo
- 20 Iran
- 21 Rwanda
- 22 Pakistan
- 23 Myanmar
- 24 Kenia
- 25 Senegal
- 26 Suriname
- 27 Tsjaad
- 28 Afghanistan
- 29 Kameroen
- 30 Burundi
- 31 DR Congo
- 32 Argentinië
- 33 Libië
- 34 Tanzania
- 35 Mali
- 36 Angola
- 37 Zimbabwe
- 38 Colombia
- 39 Tunesië
- 40 Cuba
- 41 Georgië
- 42 Chili

VERBLIJFPLAATS

Deelnemer bij Gered Gereedschap
© Catharina Gerritsen

WINSTEN VAN DE PAO-AMBASSADE

Het is duidelijk dat het meedoen aan activiteiten van de PAO-ambassade de mate van zelfregie positief beïnvloedt. Sommigen beschrijven kleine veranderingen daarin. Zoals, beetje bij beetje, het vertrouwen opbouwen om vaker een gesprek aan te knopen met een onbekende. Er zijn ook deelnemers van wie het leven op een ingrijpendere manier verandert. Bijvoorbeeld omdat iemand bij de ambassade besluit regelmatig bij een andere organisatie te gaan sporten of helpen. Geïntroduceerd worden door iemand van PAO maakt het voor hen vaak makkelijker om een plekje te vinden bij een andere organisatie in de stad. Het nemen van een dergelijk initiatief kan het dagelijks leven van iemand aanzienlijk veranderen. Zo'n verandering is een voorbeeld van duurzaam effect op iemands dagelijks leven, wat een van de belangrijkste doelen van de PAO-ambassade is.

Wat in elk geval goed te merken is, is dat de persoonlijke en culturele achtergrond van de deelnemers van invloed zijn op hun mate van zelfregie. Sommige deelnemers geven aan dat gedragingen van zelfregie zoals jezelf centraal stellen en zelf beslissingen maken wellicht typischer zijn in Nederland dan in andere culturen. Een goed voorbeeld van het positieve effect op zelfregie is een deelnemer aan de cursus storytelling, die na afloop van de cursus op eigen initiatief voorstelt om een theatervoorstelling te maken met een Amsterdams theaterhuis.

VERHAAL VAN ROBERT

De Nigeriaanse Robert had heel Nederland al gezien voordat hij in de hoofdstad neerstreek. Hij ging van azc naar azc, maar de IND gaf hem uiteindelijk een negatief besluit op zijn asielverzoek. Robert was afgewezen, maar kon uit vrees voor zijn veiligheid ook niet terugkeren naar Nigeria.

Eenmaal in Amsterdam had Robert geen vaste verblijfplaats en leefde hij veelal op straat. Via een hulpverleningsorganisatie kwam hij in contact met PAO-ASKV. In eerste instantie durfde Robert niet naar de activiteiten te gaan, maar hij besloot toch een kijkje te nemen in de PAO-ambassade.

Na Roberts deelname aan de ambassadetrajecten Personal Leadership en de terugkomdagen was hij verkocht: "The Blauwe huis [locatie PAO-ambassade] is like a home. With ASKV I feel at home in the Netherlands." Dit vertaalde zich in enorme betrokkenheid bij de PAO-ambassade. Zo verzorgde hij samen met een buurtbewoner het facilitair beheer van het Blauwe Huis.

In de tussentijd diende Robert een tweede asielaanvraag in, die in oktober 2021 toegekend werd. Met een verblijfsvergunning op zak kan hij werken aan zijn droom om in de bouw te werken. Hoewel hij nu zijn eerste stappen op de Nederlandse arbeidsmarkt zet, is hij van plan actief te blijven bij de PAO-ambassade: "They [PAO-ASKV] have been helping people, and I also have to give back. No matter my situation."

IMPACT PAO-AMBASSADE OP ZELFREGIE

Eigenaarschap

Deelnemers geven veelvuldig aan meer eigenaarschap te ervaren over hun leven na deelname aan het aanbod van de PAO-ambassade. Een deelnemer geeft bijvoorbeeld aan het gevoel te hebben veel meer op eigen benen te staan en invloed te hebben op zijn leven. Deze deelnemer, die recentelijk een verblijfsstatus heeft verkregen, zegt het volgende over de invloed van de ambassade op zijn leven:

"[The embassy] changed a lot. Having my positive result today feels like a result from everything that I learned. Before, I was always rejected. Since I started attending courses, I started learning. Learning how to be, how to present and defend myself. I started building boldness. Before, I always just rely on people. Since I learned a lot here, I don't know how to depend on anyone again. The embassy helped me to do that."

Docenten en medewerkers vertellen deze verandering bij meer deelnemers te zien. Zij geven aan dat de deelnemers na verloop van tijd meer initiatief nemen en minder afhankelijk zijn. Een docent vertelt over de verandering van 'gewoon kleding komen maken' naar het besef dat men echt een gebruiksvoorwerp voor zichzelf kan maken:

"And the greatest moments are when they spontaneously put on their clothes. They take a look in the mirror. And you see them realising that they were actually the ones that made the clothes."

Deze ervaring van eigenaarschap gaat verder dan alleen de persoonlijke invloedssfeer. Leden van de doelgroep voelen zich dusdanig betrokken bij de activiteiten dat zij deze ook zelf willen organiseren. Zij zouden bijvoorbeeld graag een project willen organiseren dat verder gaat dan de onderwijsactiviteit, zoals een modeshow. Ook willen sommige deelnemers een cursus geven zoals zij die zelf ooit gevolgd hebben.

"I want to do something inspiring like the Personal Leadership course for other people. I would like to call people to also give them what I learned."

Zelf beslissen

Daarnaast zijn er verschillende deelnemers die vanuit de PAO-ambassade op zoek gaan naar andere organisaties om zich bij aan te sluiten. Dit vermogen om zelf beslissingen te nemen over de daginvulling en het zelfvertrouwen dat daarmee gepaard gaat, is een andere indicator van een groter gevoel van zelfregie. Met name deelnemers die graag willen doorstromen naar regulier werk beschrijven hoe leuk het is om op deze manier op andere plaatsen aan de slag te gaan. Een deelnemster beschrijft het effect van meedoen aan de ambasadecursus Product Design:

"Sometimes when I want to do something, I'm not too sure of myself. But [the teachers] give you the confidence to be able to build up what you're starting. After the course, I was able to do a lot of things for myself. Now I'm on another level making these products, and I'm doing amazing."

Ook een andere deelnemer geeft inzicht in hoe verschillende ambassade-activiteiten hem zelfstandiger hebben gemaakt:

"The things that I learned here, these are all things that I use now. For example, where I stay, if there's anything that needs to be fixed, I use my carpentry technique to do it. I learned how to cut hair here. So even my own hair now, I cut it."

Veelvuldig geven mensen aan het gevoel te hebben dat ze door mee te doen aan activiteiten toch niet zo stilstaan in hun leven. Ze noemen het mantra 'kennis is macht', en geven aan met het oog op de toekomst nu in zichzelf te willen investeren. Op die manier blijven zij niet aan de zijlijn staan, maar maken zij zich klaar voor verdere stappen in de toekomst.

Motivatie

Ook de motivatie van de deelnemers neemt toe door deelname aan activiteiten van de ambassade. Ze beschrijven dat het helpt om de moed erin te houden als je vaste afspraken hebt. Deelnemers vinden het vooral leuk om activiteiten te doen die aansluiten op een eerdere baan of interesse. Dan is het een moment om naar uit te kijken. Ook wordt het als positief ervaren dat als iemand niet komt naar een activiteit, het team van de ambassade contact opneemt om te vragen of alles goed gaat met die persoon en of diegene de volgende keer wel weer komt. De motivatie om naar de activiteiten is groot. Ook is er, ondanks de onzekere positie waarin men zich bevindt, behoefte aan het leren van nieuwe vaardigheden:

"The embassy helps you to get more motivation. I'm coming here to learn. The things I learn, I use in my daily life. I come here to achieve something. When I go home, I bring out my notes and think:

I see so many useful things. The motivation increases as they give you more material."

Deze ervaring geeft ook het team van docenten en vrijwilligers veel voldoening. Het doet hen goed te merken dat hun tijd en energie worden gewaardeerd:

"All the people are motivated. They've come to the course, they're motivated. Somehow it always gives a lot of energy, which for me is the fun part."

Sociale contacten

Voor het merendeel van de deelnemers is het sociale contact wat ontstaat bij de ambassade een groot goed. Zij ervaren het samenkomen als een aangename afleiding van het dagelijkse leven, dat vaak in het teken staat van stress. Het is fijn om te kunnen lachen, zorgen te delen en ervaringen uit te wisselen. Een deelnemster vertelt:

Groep van de keramiekcursus

"It's good to meet different people. I love to meet people. I want to go to any country in my life. I want to meet people [and] I want to ask questions about them. And I also like people to ask me. It's good that ASKV are doing things with different cultures, tribes and countries together."

Ook een andere deelnemer beschrijft dat hij zich minder eenzaam voelt door de zorg van het ambassadeteam. Bij de PAO-ambassade wordt naar hem omgekeken en vragen mensen hoe het met hem gaat. Hij voelt zich daardoor geliefd en geniet van het contact met anderen.

Twee deelnemers spreken de wens uit om het sociale contact dat tot stand is gekomen te verdiepen. Zij willen de vaardigheden die zij tijdens de cursus hebben opgedaan gebruiken in een soort *community based economy*, waarin diensten voor en door ongedocumenteerden aangeboden worden:

"It would be good to be able to work together. Where we have a network of undocumented people, so we know where to find each other for everything – cutting hair, carpentry, et cetera."

BEST PRACTICES VAN PAO-AMBASSADE

Rehumanisering

Een van de belangrijkste doelstellingen bij de oprichting van de PAO-ambassade was het maken van duurzame impact. Dit hoopt PAO-ASKV te bereiken door de zelfregie en de levenskwaliteit

'Deelnemers ervaren het samenkomen als een aangename afleiding van het dagelijks leven, dat vaak in het teken staat van stress.'

van ongedocumenteerden blijvend te verbeteren. Door de grilligheid van het ongedocumenteerde bestaan is het niet gemakkelijk om een duurzame impact te maken. Toch geven deelnemers aan dat het werk van de ambassade langdurig effect op hen heeft.

De deelnemers beschrijven regelmatig een gevoel van 'rehumanisering' door de menselijke manier waarop ze ontvangen worden en de zorg die er daar voor hen is. Het warme welkom helpt hen een stukje van zichzelf terug te vinden dat anders gemakkelijk verloren gaat als iemand ongedocumenteerd is. In de woorden van een deelnemer:

"When somebody is undocumented, it's different. It's ASKV that welcomes you warmly - it's the only place that you can come to and feel like a full human. Other places don't seem to consider you a human being, or something like that."

Tijdens activiteiten zoals storytelling krijgen deelnemers de gelegenheid een nieuwe rol aan te nemen. Een deelnemer vertelt dat het hielp om de rol van storyteller toebedeeld te krijgen toen hij zichzelf even uit het oog was verloren. Op die manier ontdekte hij opnieuw hoe veelzijdig zijn persoonlijke achtergrond en verhaal eigenlijk zijn.

Ook docenten en vrijwilligers onderschrijven dit gevoel van rehumanisering. Tijdens cursussen zien ze deelnemers opbloeien. Cursisten vertellen hun hoe fijn het is om niet constant het gevoel te hebben 'slechts' vluchteling of een ongedocumenteerde te zijn. Ze voelen zich tijdens de les weer even mens. Ook voor de docenten en vrijwilligers is het werken voor de PAO-ambassade een verrijking:

"In a way, yes, I am teaching people how to make clothing. But we are also teaching each other about life. And it's empowering for all of us, I think, as a group."

Een belangrijke reden voor deze positieve ervaring is de culturele sensitiviteit waarmee wordt gehandeld. Deelnemers vertellen dat de aanwezigheid van de medewerkers en docenten met een vluchtelingenachtergrond hierbij een belangrijke rol spelen.

Creative market bij evenement PAO-ambassade
© Zack Tu Nan

VERHAAL VAN AHMAD

De Soedanese Ahmad zit niet graag stil. Vanaf dag één is hij betrokken bij de ontwikkeling van de PAO-ambassade, samen met een tiental bewoners van zijn nachtopvang. De PAO-ambassade is nog een lege ruimte in het Blauwe Huis als hij daar voor het eerst komt. Niet lang daarna helpen Ahmad en zijn vrienden mee met het opknappen van de huiskamer voor en door mensen zonder papieren, die later de PAO-ambassade zal heten. Met zijn heerlijke kookkunsten maakt hij zich al gauw een geliefd ambassadeur van de huiskamer.

Helaas maakt de corona-pandemie vanaf maart 2020 korte metten met de PAO-ambassade als huiskamer. Ahmad gaat op zoek naar andere manieren om betrokken te blijven bij PAO. Zo meldt hij zich aan voor bijna alle praktijkleertrajecten, waaronder kleding maken. Nadat hij de basis van het naaien heeft geleerd, gaat hij aan de slag bij het naaiatelier Print Rights van stichting Here to Support. Daar zit hij achter de naaimachine om mondkapjes en andere producten te maken.

De PAO-ambassade blijft een speciale plek innemen in het leven van Ahmad. De PAO-ambassade is zijn springplank naar ontmoetingen met de mensen en (buurt-)initiatieven in Amsterdam. Ahmad ziet graag dat de PAO-ambassade nog meer impact maakt. Om deze reden blijft hij terugkomen en zich inzetten voor de ontwikkeling van de PAO-ambassade.

RESULTATEN

'Deelnemers beschrijven de ambassade als een soort plek om aan te sterken, een gemeenschap waar "iemand die verloren was diens familie weer terugvindt".'

Ze vertellen dat ze bij de PAO-ambassade niet hoeven te vragen wat ze nodig hebben, maar dat het hen simpelweg wordt aangeboden. Iedereen kan komen zoals hij is, en dat maakt de activiteiten toegankelijk.

"Here in ASKV, since I've been coming here, nobody behaved as if I have to be Dutch. They just take everyone equally. Whatever you say, they have a solution for it. They are nice people."

Docenten verdiepen zich actief in de culturele achtergronden van de deelnemers om de samenwerking te verbeteren en ervoor te zorgen dat de cursussen aansluiten bij hun behoeften. Het projectteam zoekt steeds naar nieuwe manieren om feedback op te halen. Er zijn namelijk ook mensen die uit een cultuur komen waarin het minder gebruikelijk is om te evalueren. Bij de evaluatie vragen de medewerkers van PAO verder dan alleen de aanvankelijk positieve reacties van de deelnemers. Zij zijn zich ervan bewust dat er een afhankelijkheidsrelatie kan bestaan tussen ASKV en mensen die deelnemen aan PAO-activiteiten, waarbij iemand misschien alleen uit dankbaarheid positief is.

PAO-ambassade als startpunt

Verschillende deelnemers zien de PAO-ambassade als een eerste 'thuis' in Amsterdam, van waaruit ze naar andere initiatieven gaan. Ze beschrijven de ambassade als een soort plek om aan te sterken, een gemeenschap waar "iemand die verloren was diens familie weer terugvindt". Het is duidelijk te zien dat de activiteiten het zelfvertrouwen van de deelnemers vergroten, waardoor zij het initiatief nemen om ook op andere plekken in Amsterdam actief te worden.

Initiatief nog in de startblokken

Uit bijna alle interviews wordt één belangrijke zaak duidelijk: de PAO-ambassade als los initiatief is bij de doelgroep vrijwel onbekend. Mensen komen naar het Blauwe Huis om deel te nemen aan activiteiten, maar zijn zich er veelal niet van bewust dat deze locatie ook de huiskamer van de PAO-ambassade is. Ook wanneer deelnemers op andere locaties aan een cursus meedoen die onder het werk van de ambassade valt, zijn zij meestal niet op de hoogte van het overkoepelende initiatief.

De groep deelnemers die samen de PAO-ambassadeurs zijn, vormen hierop een uitzondering. Zij dragen het initiatief actief uit en werken elke dag aan de bewustwording over de positie van ongedocumenteerden in de stad en daarbuiten. Vanuit die rol zijn zij goed op de hoogte van het bestaan van de ambassade en zien ze ook de enorme potentie. Zij geven aan dat met de juiste middelen, zoals voldoende tijd en ondersteuning, de PAO-ambassade veel impact kan maken. Niet alleen in Amsterdam, maar ook daarbuiten. De ambassadeurs hebben ambitieuze ideeën om de positie van ongedocumenteerden wereldwijd te verbeteren. In de volgende passage beschrijft iemand dat er niet altijd alle ruimte is om alle ideeën uit te werken. Bijvoorbeeld als iemand eigen werk wil printen, maar daar geen budget voor is aangevraagd. Er wordt een oproep gedaan om meer flexibiliteit:

"So I may come out and say I need to print this book, but they could say it is not scheduled for this year to print a book. There should be some provisions for all these unforeseen things, instead of just including coffee, train tickets and things like that in the yearly schedule."

Zowel de ambassadeurs als medewerkers van ASKV merken dat de pandemie impact heeft gehad op de bekendheid van het project. De ambassade is namelijk vlak voor corona opgericht en heeft daardoor een valse start gemaakt. Zo konden door corona nauwelijks bijeenkomsten georganiseerd worden, waardoor het faciliteren van contact moeilijk was. Mede daardoor heeft het initiatief nog niet de kans gehad om bij iedereen in de doelgroep in het vizier te komen.

'Zowel de ambassadeurs als medewerkers van ASKV merken dat de pandemie impact heeft gehad op de bekendheid van de PAO-ambassade.'

Ondanks het feit dat het project nog niet volledig tot zijn recht heeft kunnen komen, beschrijven alle deelnemers het belang van de (online) activiteiten die er wel waren. Corona raakte ongedocumenteerden hard. Veel mensen verloren het beetje informele werk dat ze hadden, en daarmee bijvoorbeeld ook hun woning. Ook konden mensen geen QR-code krijgen omdat zij geen BSN hebben, waardoor hen ook de toegang tot bepaalde sociale gelegenheden werd ontnomen. Meedoen aan activiteiten van de ambassade zorgde voor een lichtpuntje in deze eenzame tijd. Verschillende deelnemers geven aan dat ze zonder de steun van de PAO-ambassade nu in een diep dal hadden gezeten.

Veel onduidelijkheid

Naast de onbekendheid van de ambassade als zelfstandig initiatief, bestaat er ook onduidelijkheid over de activiteiten die aan ongedocumenteerden worden aangeboden. Een deel van de geïnterviewden geeft aan overweldigd te worden door de hoeveelheid dingen die ze kunnen doen bij ASKV en andere organisaties in Amsterdam.

Als gevolg van het grote aanbod geven verschillende deelnemers aan liever een klein en gestroomlijnd keuzeaanbod te hebben. Hier en daar balen deelnemers ervan dat als ze een vraag of verzoek bij PAO indienen, het gevoel hebben lang te moeten wachten. Ze geven aan dat dit op den duur ontmoedigt om nog verder te gaan met een activiteit. Liever zouden zij zien dat er meer achtergrondinformatie en materiaal voor zelfstudie tijdens en na de cursus is. Docenten geven daarnaast aan behoefte te hebben aan meer langetermijnprojecten. Ze zouden meer ondersteuning aan de deelnemers willen bieden.

Gebrek aan 'echt' perspectief blijft wringen

Ondanks alle positieve effecten van de PAO-ambassade, kan lang niet alle stress bij mensen worden weggenomen. Wanneer een cursus eindigt, worden deelnemers er toch weer mee geconfronteerd niet te kunnen doorstromen naar de 'echte' arbeidsmarkt of naar een regulier onderwijsprogramma. Hoewel veel deelnemers de moed erin houden, zijn er ook deelnemers voor wie dit juist demotiverend werkt.

Foto van 'Home is a story you can carry on your back' door ASKV
installatie 'Court for Intergenerational Climate Crimes' in Framer Framed (2021)
© Betül Ellialtıglu / Framer Framed

VERHAAL VAN AISHA

Bijna 25 jaar woont de Marokkaanse Aisha al in Nederland. Ze spreekt Nederlands als de beste, is mantelzorger voor een familielid en weet goed wat ze wil. Aisha wil een bijdrage leveren aan de maatschappij en daarom volgt ze het gevorderdentraject kleding maken bij PAO-ASKV: "Het geeft mij een gevoel van 'erbij horen', bij deze samenleving. Normaliter heb je geen recht om naar school te gaan door je status. Maar deze cursus geeft een kans voor ongedocumenteerde personen om mee te doen."

De mantelzorg voor haar familie laat Aisha weinig tijd toe om meer cursussen te volgen bij PAO. In de lente van 2021 maakt ze toch een uitzondering voor het ambassadetraject Product Design. Gedurende het traject zet zij haar eigen productenlijn op van kussens, met designs geïnspireerd op islamitische kalligrafie en geometrie. Na afloop van het traject doet zij mee aan de Creative Market tijdens een buurtevenement van de PAO-ambassade. Aisha's kussens zijn binnen een half uur uitverkocht.

Aisha heeft goede herinneringen aan het ambassadetraject Product Design, maar is niet bekend met het achterliggende initiatief. Dit illustreert de relatieve onbekendheid van de PAO-ambassade. Als ze een tip mag geven: "Ik zou het fijn vinden als er flyers over de PAO-ambassade bij [ontmoetingsplek] BOOST worden achtergelaten en er informatie over wordt gedeeld in de ASKV-Whatsappgroep."

RESULTATEN

Ze geven aan een sprankje hoop te hebben tijdens een activiteit, maar dat daarna weer te verliezen.

Er zijn deelnemers die positief proberen te blijven en proberen hun *agency* te behouden, ondanks de lastige positie waarin ze zich bevinden. Zij zijn doorgaans positiever over het effect van deelnemen aan activiteiten van de PAO-ambassade. Maar er zijn ook deelnemers die zo gebukt gaan onder het besef niet echt een kans te krijgen om aan de samenleving deel te nemen, dat het hen niet meer lukt de moed erin te houden. Zij zijn kritischer over de impact van het aanbod. Zo vertelt een deelnemer over de ambassadecursus Toekomstoriëntatie (Plan Your Future):

"People would be more motivated if there was a future prospect. This just causes more stress. I know there are advanced courses offered where you learn more, but it's just not enough. This is not really freedom. All I do is sleep. Plan your future? There is no future. School alone is not enough help."

Zoals in de vorige impactrapportage naar voren kwam, vinden veel deelnemers het frustrerend dat er na afloop van een cursus of activiteit weinig mogelijkheden voor hen zijn. Soms hebben deelnemers contacten bij wie ze haar kunnen knippen of kleding kunnen maken. Door een gebrek aan materiaal geven de deelnemers aan dat dat er veelal niet van komt. Wanneer hen gevraagd wordt naar hun dromen voor de ambassade of voor ASKV als geheel, noemen zij vaak dat er meer mogelijk zou moeten zijn voor mensen die ongedocumenteerd zijn:

"For some people, the lessons are enough, that's what they're able to do now. And for other people, I know they would like more. And my dream would be that everybody can get the level or the amount of lessons or learning and the way they want it, and as much as they want it. That it becomes easily accessible and available."

CONCLUSIES

'In een context van wat er allemaal niet kan voor ongedocumenteerde mensen, is de PAO-ambassade een safe haven waar wel wat kan.'

In een context van wat er allemaal niet kan voor ongedocumenteerde mensen, is de PAO-ambassade een *safe haven* waar wel wat kan. Het leven zonder papieren in een pandemie is niet gemakkelijk. Uit de gesprekken bleek dat de ambassade in de afgelopen twee jaar voor hen een belangrijk stukje veiligheid en mogelijkheden heeft geboden.

De activiteiten van de ambassade lijken de zelfregie van deelnemers duurzaam te verbeteren. Deelnemers ervaren meer eigenaarschap over hun dagelijks leven en hun bijdrage aan de PAO-ambassade. Het vermogen en het zelfvertrouwen om zelf beslissingen te maken, neemt door deelname aan de activiteiten toe. Ze voelen zich gemotiveerd om naar de ambassade te komen of naar andere activiteiten in de stad te gaan. Verder is sociaal contact tijdens cursussen een belangrijke bron van afleiding en geeft het een gevoel van 'erbij horen' of thuiskomen.

Daarnaast wijzen ook twee andere dingen op het duurzame effect van de PAO-ambassade. Ten eerste beschrijven veel deelnemers een gevoel van 'rehumanisering' en het hervinden van een verloren stukje identiteit. Bij de activiteiten kunnen ze mens zijn in plaats van 'ongedocumenteerde' of 'vluchteling'. Ook geven de cursussen deelnemers een impuls om meer ruimte in de samenleving in te nemen, bijvoorbeeld als verhalenverteller op een podium. Ten tweede is de PAO-ambassade een soort opstapje naar andere organisaties en initiatieven in de stad. Regelmatig verandert dit aanzienlijk hoe iemands week eruitziet. Deelnemers ervaren het hebben van meerdere activiteiten gedurende de week als een stap op weg naar een 'gewoon' leven. Ze krijgen daardoor meer zeggenschap over hun leven. Het is daarom aan te bevelen om succesvolle activiteiten bij de ambassade voort te zetten, en deelnemers waar mogelijk de ruimte te geven deze zelf uit te breiden of nieuwe projecten te beginnen.

Tegelijkertijd is de PAO-ambassade een initiatief dat eigenlijk nog in de startblokken staat om écht te beginnen. Het uitbreken van de pandemie vlak na aanvang van de PAO-ambassade heeft een vliegende start verhinderd. Fysiek bijeenkomen was lange tijd niet mogelijk, waardoor veel deelnemers niet echt op de hoogte zijn van de doelstellingen en het aanbod van de ambassade. Bovendien voelt het aanbod voor veel deelnemers nog niet helemaal gestroomlijnd. Er zijn namelijk veel activiteiten te volgen bij PAO-ASKV en regelmatig op hetzelfde moment bij andere organisaties.

Een suggestie is om meer bewustzijn te creëren over het bestaan en de functie van de ambassade. Daarnaast kan PAO beter afstemmen met soortgelijke initiatieven over wie wat doet en wanneer, zodat het activiteitenaanbod in Amsterdam overzichtelijker wordt. Het is ook de moeite waard om te overwegen een kleinere hoeveelheid ambassade-activiteiten aan te bieden, waar meer tijd aan kan worden besteed.

Het gebrek aan een 'echt' perspectief veroorzaakt bij bijna alle geïnterviewden een gevoel van wanhoop. Zij geven aan de wens te hebben door te stromen naar een baan of opleiding na het volgen van een activiteit bij de PAO-ambassade. Het gevoel die plaats in de maatschappij niet te mogen innemen en het gebrek aan middelen om die stap te zetten, ontnemt sommigen hun motivatie. ASKV moet blijven onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om door te stromen naar de arbeidsmarkt en het onderwijs.

VERANTWOORDING

In het najaar van 2021 heeft een onafhankelijk onderzoeker in opdracht van ASKV een kwalitatief evaluatieonderzoek naar de PAO-ambassade uitgevoerd. De onderzoeker heeft tussen september 2021 en januari 2022 samen met medewerkers van ASKV en een team van drie ervaringsdeskundigen gewerkt aan de impactstudie.

De centrale onderzoeksvraag luidt:

Op welke manier draagt de PAO-ambassade bij aan de zelfregie van ongedocumenteerde mensen op de lange termijn?

De aanname dat de PAO-ambassade bijdraagt aan zelfregie van ongedocumenteerde mensen is gebaseerd op het impactonderzoek over PAO dat in 2018 gepubliceerd werd. Hieruit bleek dat de positieve effecten die passen binnen de definitie van zelfregie (Movisie, 2012), toenamen door deelname aan PAO-activiteiten.

Logo design tijdens product design-cursus

OVERZICHT KWALITATIEVE METHODEN

Aangezien de ervaringen van deelnemers centraal stonden in het onderzoek, zijn uitsluitend kwalitatieve methoden toegepast. Er zijn twaalf diepte-interviews, vier focusgroepen en zeven momenten van participatieve observatie gehouden.

Daarnaast is er gebruik gemaakt van data uit focusgroepen die plaatsvonden tussen 2018 en 2020. In deze impactstudie is ook data verwerkt uit een stageonderzoek (2021) naar deelname aan activiteiten van PAO-ambassade. Om de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek te waarborgen, is voor methodetriangulatie gekozen.

OVERZICHT DIEPTE-INTERVIEWS

- 2 Groepsinterviews met het projectteam achter de PAO-ambassade
- 7 Individuele diepte-interviews met deelnemers
- 1 Individueel diepte-interview met een buddy
- 2 Diepte-interviews met een tweetal deelnemers

OVERZICHT FOCUSGROEPEN

- Vloggen
- Personal Leadership
- PAO-ambassadeurs
- Docenten

OVERZICHT PARTICIPATIEVE OBSERVATIE

- Terugkomdag ambassadeurstraject
- Terugkomdag Plan Your Future

- Storytelling
- Vloggen
- Naaicursus
- Personal Leadership
- Product Design

PARTICIPATIEF ONDERZOEK

Het credo van de PAO-ambassade is 'voor en door ongedocumenteerden.' Om die reden is het onderzoek in nauwe samenwerking met de doelgroep uitgevoerd. Drie deelnemers van de PAO-ambassade vormden een klankbordgroep van ervaringsdeskundigen. Zij gaven feedback op de werkzaamheden. Ook hielpen zij met het werven van participanten, het opstellen van topiclijsten en het verzamelen van data.

STEEKPROEF

De dataverzameling vond hoofdzakelijk in Amsterdam plaats. In totaal is de onderzoeker met ongeveer 50 individuen in contact geweest. De steekproef is op een zo representatief mogelijke manier samengesteld.

Onder de respondenten is er een oververtegenwoordiging van West-Afrikaanse deelnemers, waarbij deelnemers uit Nigeria de meerderheid vormen. Om een beeld te schetsen dat niet enkel ruimte liet voor hun perspectief, maar toch recht deed aan deze situatie, is ervoor gekozen om respondenten uit tien landen uit te nodigen.

Uiteindelijk is er met participanten van zeven nationaliteiten een diepte-interview gedaan en hierbij zijn Nigeriaanse deelnemers soms gezamenlijk geïnterviewd. Verder is er gekozen voor deelnemers van verschillende opleidingsniveaus en genders.

Bij het kiezen van de steekproef waren twee belangrijke kaders: de beschikbaarheid van respondenten om fysiek het interview te komen doen, en een eventuele taalbarrière. Dit laatste is waar nodig opgelost door de hulp van een tolk. Door de hoge doorloop binnen de organisatie is het weinig mogelijk geweest om te spreken met deelnemers die al voor 2019 betrokken waren bij het PAO-ASKV.

DATAVERZAMELING, CODERING EN ANALYSE

Na het verzamelen van de data zijn alle contactmomenten getranscribeerd of uitgewerkt. Er vond inductieve codering plaats: de transcripten zijn eerst open, daarna axiaal en daarna selectief gecodeerd. Dat houdt in dat aan de quotes van respondenten eerst codes zijn toegewezen. Vervolgens zijn deze codes herzien en opnieuw gestructureerd. Daarna is vastgesteld welke thema's keer op keer terugkeerden en is geanalyseerd hoe deze thema's verband hielden met elkaar. Op deze manier is de onderzoeksvraag beantwoord.

'Het credo van de PAO-ambassade is 'voor en door ongedocumenteerden'. Om die reden is het onderzoek in nauwe samenwerking met de doelgroep uitgevoerd.'

ETHIEK

Vanwege de kwetsbaarheid van de doelgroep is veel aandacht besteed aan de risico's die het met zich meebrengt om een kwalitatief onderzoek uit te voeren. Er is voorzichtig omgegaan met gevoelige thema's zoals de persoonlijke verhalen van deelnemers. Respondenten is om informed consent gevraagd voor deelname en er is benadrukt dat er nooit sancties vanuit ASKV zullen zijn als gevolg van het beantwoorden van vragen. Deelnemers hebben overweldigend positief gereageerd op de mogelijkheid hun verhaal te kunnen doen. Het is duidelijk dat iedereen die heeft meegedaan aan het onderzoek de activiteiten van PAO-ASKV een warm hart toedraagt. Ook voor de onderzoeker was dit een hartverwarmende ervaring.

HUMAN-CENTERED AANPAK

In het onderzoek stond de 'eindgebruiker' van de resultaten constant centraal: deelnemers aan het aanbod van de PAO-ambassade en het team achter het project. Om die reden is besloten de resultaten van dit onderzoek, naast dit rapport, ook in een interactieve installatie een thuis te geven. Deze installatie kunnen de PAO-ambassadeurs, die staan te trappelen om het initiatief met de wijde wereld te delen, gebruiken om hun verhaal te doen en het onderzoek te laten voortleven. Daarnaast is de samenvatting van het onderzoek in het Engels geschreven zodat de PAO-ambassadeurs de bevindingen verder kunnen vormgeven in de kunstinstallatie.

Groep van de naaicursus
© Zack Tu Nan

We would like to extend our deepest gratitude to the participants, ambassadors and other supporters of the PAO activities. We thank them for their openness, expertise and critical eye during the interviews and evaluations.

A special shout-out to Juan, Nneka and Yusuf for co-creating the research report, as well as Godfrey Lado, Marloes Otten, Dieuwke Feenstra, Job Teunissen, Noël van Veen and Anne van Schaik. Their indispensable input during the whole research process paved the way to the report lying before you.

Lastly, PAO-ASKV would like to thank the donors for the advice and financial support in the development of the PAO embassy. It would not have been possible to create a *safe haven* for and by undocumented people without their help.

Sharon Chigozie Ubani (researcher)
Laura Bakker (on behalf of PAO-ASKV)

COLOFON

Het ASKV is een onafhankelijke organisatie
die zich inzet voor de belangen van ongedocumenteerde mensen in Nederland.

DONATIES
Triodos bank NL 75 TRIO 0391 1439 13
t.n.v. Stichting ASKV

Doneren aan het PAO kan via www.askv-webshop.nl

CONTACT
Sinds 1 maart 2022 is het hoofdkantoor van ASKV/Steunpunt Vluchtelingen
gevestigd in de Ru Paré Community.

Chris Lebeaustraaf 4
1062 DC Amsterdam
tel: 020 627 2408

www.askv.nl
info@askv.nl

facebook.com/askv.Steunpunt.Vluchtelingen
instagram.com/askv_steunpuntvluchtelingen
instagram.com/paoambassade_amsterdam
[@askv_tweet](https://twitter.com/askv_tweet)

© ASKV/Steunpunt Vluchtelingen, April 2022

COVER BEELD
Foto van 'Home is a story you can carry on your back' door
ASKV, installatie 'Court for Intergenerational Climate Crimes'
in Framer Framed (2021). © Betul Ellialtioglu / Framer Framed.

FOTOGRAFIE
Zack Tu Nan, Betul Ellialtioglu, Catharina Gerritsen,
Laura Bakker en Godfrey Lado

TEKST
Sharon Chigozie Ubani en Laura Bakker

PROCESBEGELEIDING
Juan E.B., Nneka Morah, Yusuf Subair,
Godfrey Lado en Anne van Schaik

EINDREDACTIE
Noël van Veen

VORMGEVING
Burobraak, visual identity & social design

BRONNEN

- **MAD impact:** 'PAO gave us hope.' Drie jaar Project Activering Ongedocumenteerden (2018).
- **Movie:** *Werken vanuit zelfregie. Wat houdt het in?* (2012).
- **Ombudsman Metropool Amsterdam:** *Onzichtbaar. Onderzoek naar de leefwereld van ongedocumenteerden in Amsterdam en Nederland* (2021).
- **OneWorld:** *Wel gevaccineerd, niet ongedocumenteerd? Dan krijg je geen QR-code* (Yara van Buuren, 2021). <https://www.oneworld.nl/lezen/discriminatie/sociaal-onrecht/wel-gevaccineerd-niet-gedocumenteerd-dan-krijg-je-geen-qr-code/>
- **RGOA:** *Programma Ongedocumenteerden Amsterdam* (RGOA, 2022). <https://rgoa.nl/programma-ongedocumenteerden/>
- **Trouw:** *Zorgverleners helpen vreemdeling zonder verblijfsvergunning niet (altijd)* (Petra Vissers, 2021). <https://www.trouw.nl/binnenland/zorgverleners-helpen-vreemdeling-zonder-verblijfsvergunning-niet-altijd-b2e85c89/>
- **Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC):** *Schattingen illegaal in Nederland verblijvende vreemdelingen 2012-2013* (Universiteit Utrecht, 2015).
- **Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC):** *Tussenevaluatie pilot Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen* (Verwey-Jonker Instituut, 2021).

FONDSEN

